

Література

1. Статистичний щорічник України за 2006 рік. — К.: Консультант, 2007.
2. Діяльність підприємств — суб'єктів підприємницької діяльності. — 2006. — Ч. 1. — Державний Комітет статистики України.
3. Діяльність малих підприємств // Статистичний збірник. — К., 2007.
4. *Fitzsimons P., O'Gorman C.* Global Entrepreneurship Monitor (GEM), The Irish Annual Report. — 2006.
5. SME statistics: towards a more systematic statistical measurement of SME behaviour // 2nd OECD conference of ministers responsible for small and medium-sized enterprises (SMEs) promoting entrepreneurship and innovative SMEs in a global economy: towards a more responsible and inclusive globalisation. — Istanbul: OECD publishing, 2004.
6. Highlights from the 2003 Observatory // Observatory of European SMEs. — 2003. — No. 8.

Стаття надійшла до редакції 01.03.2008

УДК 338.45:663/664

С. Л. Благодетелева-Вовк, канд. екон. наук, доц.,
Черкаський державний технологічний університет

ГОЛОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ СТАНУ ТА ДИНАМІКИ СЕРЕДОВИЩА ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ У 2008 РОЦІ

АНОТАЦІЯ. Розглянуто умови функціонування підприємств харчової промисловості у 2008 році. Визначено основні діючі фактори внутрішнього і зовнішнього середовища організацій. Запропоновано комплекс адекватних сучасній ситуації управлінських рішень спрямованих на формування засад розвитку підприємств.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: фактори зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства, інфляція, конкуренція, монополізація, СОТ, інституційний захист, персонал, продуктивність праці, адаптація, розвиток.

Середовище підприємств завжди знаходиться під пильною увагою управлінців різних рівнів. Це пояснюється важливістю пізнання внутрішніх та зовнішніх процесів з метою прогнозування

ситуацій та використання їх на користь зацікавлених осіб. У цьому зв'язку важливими є зміни, які відбуваються з вітчизняною економічною наукою, окремі представники якої отримують замовлення збоку топ-менеджменту підприємств на дослідження бізнес-середовища. Дані зміни проявляються у характері цих досліджень, які набувають прикладного спрямування. Таким чином вітчизняна наука дбає про потреби практики і перетворюється на сучасну постіндустріальну силу, яка знаходиться у центрі подій. Зосередження на мінливій реальності дозволяє здійснювати точкові впливи, які у короткостроковій перспективі позначаються на покращенні діяльності господарських суб'єктів та їх взаємодії, у середньостроковій — сприяють формуванню інституційних засад реалізації індивідуальних та групових стратегій, а в довгостроковій — визначають умови підвищення конкурентоспроможності України.

Дослідження середовища підприємства розпочалося після Другої світової війни, коли локус уваги практиків і науковців знову зосередився на мікроекономічних засадах створення суспільного добробуту. У 60—70 роках було сформульовано основні положення стратегічного менеджменту, складовою частиною якого стало вивчення зовнішнього та внутрішнього середовища підприємств. Значний внесок у розвиток даного напрямку внесли такі вчені, як А. Томпсон, А. Стріклед, Р. Фатхутдінов, В. Старбак, Г. Мінцберг, Р. Дафт, Дж. Адамс та ін. Особливо відомими та загальноживаними стали класифікація типів середовища Ф. Емері та Є. Тріста, метод оцінки середовища І. Ансоффа, двомірна модель Р. Дункана, матриця Д. Катца. Дані розробки носять переважно теоретичний характер та їх застосування щодо української дійсності потребує значної адаптації. Однак, саме зараз існує потреба пояснити сучасні динамічні процеси та знайти прийнятні рішення для вітчизняних підприємств.

Мета статті — визначити головні тенденції стану та динаміки середовища вітчизняних підприємств харчової промисловості та адекватні їм управлінські рішення у 2008 році.

Рік 2008 увійде в історію вітчизняної економіки як рік, протягом якого тисячі підприємств отримають досвід протистояння несприятливим обставинам та створять нові можливості для розвитку. Одночасно, у цей рік деякі з підприємств припинять свою діяльність унаслідок неспроможності відповісти на виклики сучасності.

На кожне підприємство справляють вплив фактори як зовнішнього, так і внутрішнього середовища (рис. 1). До факторів зов-

нішнього середовища можна віднести вплив процесів глобалізації, які все більшою мірою охоплюють Україну. Цього року на вітчизняну економіку особливий вплив справлятимуть такі два фактори:

1. Продовження зростання світових цін на продукцію сільськогосподарства внаслідок зміни структури посівних площ та зростання попиту на зернові культури. Наприклад, у 2007 році ціни на пшеницю у Канаді, Австралії, Росії, Індії, США зросли на 50—70 %, сояшник — на 70—90 %. У Китаї олія подорожчала на 35 %, овочі та фрукти — на 30 %, м'ясо — на 70 % [1].

2. Нестабільність валютно-фінансових ринків, спричинена кризою на фінансовому ринку США.

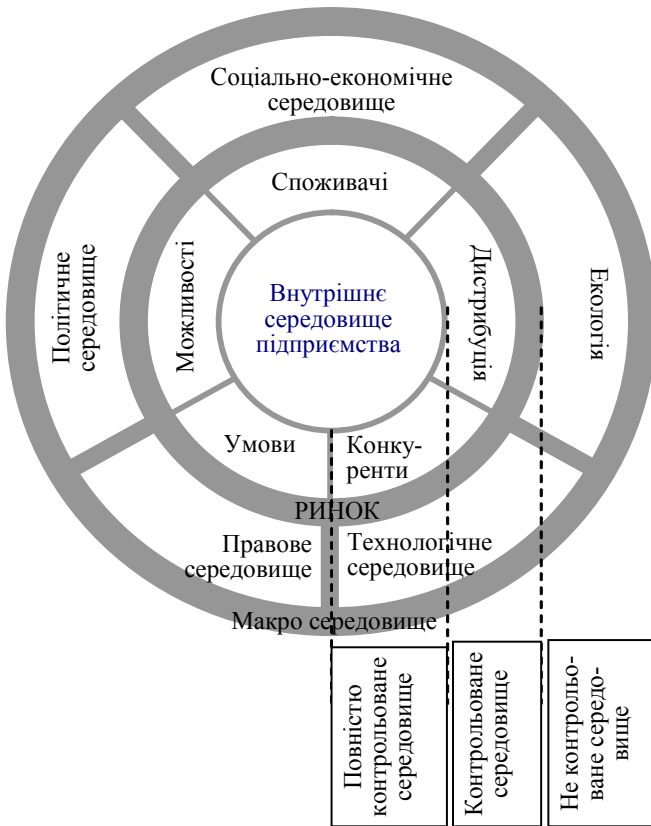

Рис. 1. Складові середовища підприємства [2]

Рішення даної проблеми лежить у площині так званих симетричних відповідей. Для того, щоб використати ситуацію на влас-

ну користь, необхідно стати суб'єктами глобалізації, тобто додати або розвинути зовнішньоекономічну складову діяльності.

У межах виконання даної функції необхідно нарощувати як обсяги експортних, так і імпортних операцій, оскільки ринок продовольчих товарів та сільськогосподарської сировини можна і потрібно розглядати ширше кордонів України. Практична реалізація зовнішньоекономічних амбіцій потребує створення окремої служби. У випадках, якщо на підприємствах узагалі відсутній зовнішньоекономічний напрямок ми радимо звернутися до консультантів і використати їх досвід для організації відповідної служби та її роботи. Вкладення у зовнішньоекономічну складову є доцільними з огляду на те, що процеси глобалізації щодо України посилюються і прискорюються. Тут важливо не втратити шанс, і у перспективі, і бізнес внаслідок високої активності закордонних суб'єктів глобалізації.

До факторів зовнішнього середовища, які обумовлені вітчизняними особливостями ми відносимо:

1. високі темпи інфляції, зокрема рівень інфляції у 2007 році становив 16,6 % проти 7,5 % запланованого розміру. За прогнозами НБУ рівень інфляції у 2008 року становитиме близько 14,8 % проти 10 % запланованих Кабміном України;

2. високу конкуренцію, процеси монополізації на ринках збуту. Так, наприклад на ринку продуктів харчування експерти відзначають, що протягом наступного року будуть діяти такі тенденції щодо торгових мереж:

— розширення великих мереж шляхом поглинання малих та покупки (будівництва) торгових площ;

— зростання конкуренції за рахунок виходу на ринок великих іноземних операторів;

— зростання питомої ваги гіпермаркетів та «магазинів біля дому»;

— вихід національних мереж у регіони, зокрема у містотисячники, а регіональних операторів — у райцентри та СМТ [3];

3. наслідки вступу до СОТ. Науковці Інституту економічних досліджень і політичних консультацій вважають, що вступ до СОТ вплине на зниження виробництва у легкій промисловості — на 9 %; в АПК на 1 %; у харчовій промисловості — на 12 %. Одночасно імовірне зростання у металургії до 14 %, хімічній промисловості — на 5 %, видобутку корисних копалин — на 9 % [4].

Ліквідацію руйнівних наслідків інфляції ми вбачаємо у проведенні комплексу заходів, до яких відносимо:

1) дослідження ринків та прогнозування зростання цін;

2) проведення активної цінової політики щодо виявлених тенденцій, зокрема підвищення цін, оптимізація номенклатури та асортименту продукції;

3) запровадження управлінського обліку на основі використання ІТ, як сучасної системи підтримки прийняття рішень;

4) організація системи управління затратами.

Дію чинників конкуренції, монополізації, тиску мереж та вступу до СОТ можна послабити тільки об'єднавшись та цілеспрямовано захищаючи свої інтереси. У цьому зв'язку практичним кроком є створення на основі професійних асоціацій, спілок, громадських об'єднань активних соціальних мереж для розробки і реалізації інституційного захисту як вітчизняних підприємств, так і споживачів. Дану ініціативу доцільно реалізувати методами проектного менеджменту, коли організується його фінансування, створюється команда та проводиться цілеспрямована робота по лобюванню інтересів зацікавлених осіб у провідних інституціях України, формується відповідна суспільна думка. Об'єднатися та реалізувати проект інституційного захисту складно, але реально та надзвичайно потрібно, оскільки без подібних кроків підприємствам загрожує занепад, а споживачам і суспільству загалом — втрата традиційного для України багатства та унікальності вибору різних товарних груп.

Визначальними факторами формування внутрішнього середовища є:

— нестача висококваліфікованого персоналу, наприклад на ринку праці України за даними видання «Бізнес» минулого року спостерігалася нестача менеджерів з продаж (38 580 вакансій), робітників (26 464 вакансії), економістів і фінансистів (25 785 вакансій), системних адміністраторів (17 887), інженерів та технологів (16 117 вакансій) [5, с. 60];

— ріст оплати праці не обґрунтований підвищенням продуктивності. Так, показник продуктивності праці одного співробітника з врахуванням паритету купівельної спроможності в Україні уп'ятеро нижчий, ніж у США — \$ 16 928 проти \$ 86 262, майже удвічі нижчий ніж у Польщі — \$ 16 928 проти \$ 32 733, та на третину менший ніж у Росії — \$ 16 928 проти \$ 23 512 [6].

Нестача висококваліфікованого персоналу позначається на низькій ефективності інноваційно-інвестиційного процесу на підприємствах — розробці та впровадженні новинок, модернізації виробництва, покращенні постачання та збуту, здійсненні маркетингової діяльності, логістиці тощо. Рішення вбачається у роз-

ширенні інтелектуального ядра підприємства за рахунок підключення консультантів, навчання персоналу, створення нових посад та залучення на них молодих спеціалістів. Тут має діяти принцип: «Одна голова — добре, дві — ще краще, десять — роблять економічний прорив». Заощаджувати на інтелектуалах у складні часи недопустимо, оскільки саме вони забезпечують перемогу над обставинами та закладають фундамент для наступного розвитку.

Рішення другої проблеми лежить на поверхні — це створення умов підвищення продуктивності праці, до яких ми відносимо:

- створення системи обліку результатів діяльності;
- покращення умов праці;
- використання резервів оптимізація виробничих процесів;
- покращення мотивації та розвиток корпоративної культури.

Загалом, достойне майбутнє сучасного підприємства тримається на трьох стратегіях:

1. адаптації, реагуванні на потреби сучасності;
2. розвитку якісних змін, ускладненню як внутрішнього, так і зовнішнього середовища;
3. об'єднанні з іншими суб'єктами господарювання та зацікавленими особами для захисту бізнес-інтересів.

Протягом 2008 року на підприємства України будуть діяти такі несприятливі фактори зовнішнього середовища, як зростання цін на сільськогосподарську сировину та продукти харчування, курсова нестабільність, високий рівень інфляції, загострення конкуренції та монополізація ринків. До найгостріших проблем внутрішнього середовища слід віднести нестачу професіоналів та низьку продуктивність праці. Для подолання впливу зазначених факторів необхідно проводити відповідні заходи кожного з них заходи, які не тільки стануть відповідями на загрози сучасності, але й закладуть основу для створення нових можливостей розвитку.

Література

1. Global Risks 2008. A Global Risk Network Report, A World Economic Forum Report in collaboration with Citigroup, Marsh & McLennan Companies (MMC), Swiss Re, Wharton School Risk Center, Zurich Financial Services, World Economic Forum, January 2008
2. Матеріали бізнес-тренінгів ЄС та агентств міжнародного розвитку на CD «Урожай знань 2004. Розвиток приватного бізнесу/ European Commission and Other Donors 2004.

3. Ланецкий О. Торговые сети Украины: итоги и прогнозы// ProRetail.info — [http://proretail.info/index.php?id=22&L=1&tx_ttnews\[backPid\]=11&tx_ttnews\[pointer\]=10&tx_ttnews\[tt_news\]=2244&cHash=5a87797b14](http://proretail.info/index.php?id=22&L=1&tx_ttnews[backPid]=11&tx_ttnews[pointer]=10&tx_ttnews[tt_news]=2244&cHash=5a87797b14)

4. Турпак А. Торговый финиш. Украину приняли в ВТО// Контракты. — 6 февраля 2008 г. — http://kontrakty.ua/index2.php?option=com_content&task=view&id=1327&pop=1&page=0&Itemid=39

5. Полищук О. Вас требуют // Бизнес. — №4 (783). — 28 января 2008 г. — С. 58—62.

6. Лубчук И. Персонал дорогой и сердитый // Эксперт Украина. — № 1—2. — 14 января 2008 г. — <http://www.expert.ua/articles/7/0/4930/>

Стаття надійшла до редакції 19.02.2008

УДК 663.2.013:158

А. М. Богатирьов, канд. екон. наук, проф.,
Є. В. Грязних, аспірант,
ОНАЗ ім. О.С.Попова

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ОПЕРАТОРА МОБІЛЬНОГО ЗВ'ЯЗКУ

АНОТАЦІЯ. Розглянуто проблему зростання мобільного оператора на основі інноваційної стратегії.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: інновація, мобільний оператор, класифікація, інноваційна стратегія.

I. Галузь мобільного зв'язку відноситься до числа високотехнологічних областей економіки. Для неї характерний відносно короткий життєвий цикл використання технології і виробництва послуг, а також високий рівень конкуренції. Розвиток мобільного оператора тісним чином пов'язаний з результатами його інноваційної діяльності.

Результати інноваційної діяльності конкретного підприємства відповідають обраній ним інноваційній стратегії. Погляди вчених щодо сутності інноваційної стратегії, її форми та ролі в стратегічному комплексі розвитку підприємства протягом останніх років суттєво змінилася. Так, у роботах [1, 2, 3] інноваційна стратегія розглядається як функціональна стратегія яка забезпечує реалізацію конкурентної стратегії обраної підприємством, яка в свою чергу, відповідає стратегії зростання.